

Tarsi (6 stuks):

Sum.:	(1 ♂) : 56 mm
"	(2 ♀ ♀) : 59.5 (58 + 61) mm
Java:	(2 ♂ ♂) : 55.5 (52 + 59) "
"	(1 ♀) : 60 mm

Buitenzorg, October 1944.

Aanteekeningen inzake enkele ondersorten van *Ninox scutulata*

DOOR

A. HOGERWERF

(Zoölogisch Museum, Buitenzorg)

In hun „Systematische Uebersicht der bisher von Java nachgewiesenen Vögel“ (Treubia, 11, 1929/30, p. 109/110) noemen Bartels en Stresemann twee ondersorten van bovengenoemde uil, te weten *Ninox scutulata javanensis* Stres. als broedvogel en *Ninox scutulata scutulata* (Raffl.) als trekvogel vanuit het Noorden.

In zijn in het slot van dat overzicht gepubliceerde „Ergänzungen und Berichtigungen zur Liste der Java-Vögel“ geeft Siebers als zijn meening te kennen (p. 147/148), dat het niet de ondersoort *scutulata* is, welke Java als trekvogel bezoekt, maar *malaccensis*. Laatstgenoemde schrijft hieromtrent: „Die auf Java vorkommenden Zugvögel gehören sicher einer anderen Rasse an als die Brutvögel von Sumatra, wie ich durch Vergleich feststellen konnte. Robinson & Kloss (Journ. Fed. Mal. States Mus. 8, 1923, p. 331) führen *Ninox scutulata malaccensis* als Zugvögel für Sumatra an. Es ist also wohl anzunehmen, dass es diese Rasse ist, die Java auf dem Zuge besucht“. (Spatieering van mij, H.).

Chasen vermeldt de Java als trekvogel bezoekende *Ninox scutulata* in zijn „Handlist of Malaysian Birds“ (1935) echter toch als *scutulata*, maar Kuroda noemt dezelfde vogel in het in 1936 verschenen tweede deel van zijn „Birds of the Island of Java“ *Ninox scutulata malaccensis*.....

Uit het bovenstaande blijkt dus, dat men het in kringen der systematici niet bepaald eens is inzake de ondersoort, welke Java als trekvogel bezoekt.

De door Siebers getrokken conclusie als zouden Robinson & Kloss *Ninox scutulata malaccensis* als trekvogel voor Sumatra hebben opgegeven in hun door Siebers aangehaalde publicatie (vide hierboven), is naar onze meening niet juist. In hun „Nominal list of the birds of Sumatra“ — het door Siebers bedoelde artikel — wordt zoowel *Ninox scutulata scutulata* als *Ninox scutulata malaccensis* opgegeven zonder dat daarbij iets wordt medegedeeld inzake „stand- of broedvogel“, hetgeen evenmin elders in bedoelde publicatie het geval is. Ook in een aan bedoeld overzicht voorafgaand artikel in hetzelfde tijdschrift (p. 269) worden beide ondersorten genoemd, echter eveneens zonder eenige aanduiding inzake het wel dan niet migreren, zoodat het niet duidelijk is hoe Siebers tot deze conclusie kwam, die tot gevolg had, dat hij ook Java's trekvogel als behorend tot de ondersoort *malaccensis* meende te moeten zien.

Dat Boden Kloss in feite de ondersoort *malaccensis* niet als trekvogel voor Sumatra beschouwde, blijkt uit het feit, dat hij vier in het Buitenzorg-

Museum aanwezige *Ninox*-balgen van Sumatra als *malaccensis* determineerde ondanks het feit, dat zich hieronder een nog niet vliegvlugjong bevond samen met een daarbij behorende ouder vogel! In Treubia, 13, 1931, p. 316: An account of the Sumatran Birds in the Zoöl. Museum, Buitenzorg, worden deze vogels genoemd.

Dezelfde balgen werden voordien terloops vermeld in Siebers' „Fauna Buruana, Aves” (Treubia, 7, Suppl. 1927/36, p. 250) en Siebers schreef hieromtrent o.a. „Das (♂) von Kajutanam (Sumatra) wurde zusammen mit einem kaum flüggen Dunenjungen erbeutet, ist also bestimmt wohl ein Brutvogel”. Siebers noemt dit materiaal echter onder de naam *Ninox scutulata* en treedt inzake de ondersoort dezer vogels niet in bijzonderheden, maar doet o.a. wel uitkomen, dat ze belangrijk groter zijn dan de Java-broedvogels en kleiner dan *Ninox scutulata scutulata*.

Als voornaamste verschil-punten *Ninox scutulata malaccensis* en de ondersoort *scutulata* noemt Kloss naast de donkerder onderdeelen (minder wit) van eerstgenoemde de geringere vleugel-lengte (drie exx. *malaccensis* gemiddeld: 191 mm. (volgens Siebers en ons meten dezelfde exx. echter gemiddeld bijna 194 mm!) tegen minstens 205 mm bij *scutulata*), terwijl het type-exemplaar van de ondersoort *javanensis* slechts 175 mm zou meten. Het gemiddelde der vleugel-lengte ligt bij *javanensis* echter waarschijnlijk iets hooger (verschil in meet-methode?), want volgens Siebers (Treubia, 7, p. 250) halen 4 ♂♂ een gemiddelde van ongeveer 183 mm en 3 ♀♀ van 178 mm; een door ons gemeten Museumstuk meet 180 mm.¹⁾

Drie van Borneo afkomstige balgen van de ondersoort *malaccensis* komen vrij goed overeen met de hierboven opgegeven vleugel-lengte voor deze vorm, te weten 3 ♂♂ gemiddeld: 193 mm (Stresemann: Vögel vom Flusz Kajan (N.O. Borneo); Temminckia, 3, Leiden 1938, p. 118), evenals volgens Stresemann drie van Malakka afkomstige balgen in het Berijns Museum.

Twee van Java afkomstige balgen van *Ninox scutulata scutulata* (ex coll. Bartels) meten 210 en 221 mm (♀♀) (vleugels in normalen stand gemeten), terwijl een derde exemplaar met kapotte slagpennen vermoedelijk met normale pennen ook minstens 210 mm zal hebben gehaald.

Resumeerend geven wij hieronder de volgende vleugel-maten:

N. s. scutulata

Boden Kloss: boven 205 mm.
Museum 2 ♀♀: 215.5 mm.

N. s. malaccensis

Mus.: 3 Sum. exx.: 194 mm.
„: 1 „ „: 191 „
Str.: 3 Born. „: (♂) 193 mm.
(deze laatste overeenstemmend met
3 „Berlijn-exx.”).

N. s. javanensis

Sieb.: 4 ♂♂: 183 mm.
„: 3 ♀♀: 178 „
Mus. 1?: : 180 „

¹⁾ Gemeten met „plat gedrukte” pennen, hetgeen waarschijnlijk ook door Siebers geschiedde. Dit stuk is afkomstig van Midden-Java (Koetawinangoen), zoodat *javanensis* niet beperkt schijnt te zijn tot West-Java zooals Chasen in zijn Handlist doet uitkomen.

Wanneer wij dit lijstje bezien, lijkt het niet zoo moeilijk de drie ondersoorten aan de hand van de maten van elkaar te onderscheiden. Aan BODEN KLOSS' determinatie van bovengenoemde Sumatra-huidjes behoeft dan ook naar onze meening niet te worden getwijfeld, zoodat het de ondersoort *malaccensis* is, die op Sumatra broedt en *Ninox scutulata scutulata* die daar als trekvogel voorkomt, dus juist omgekeerd als Siebers meende.

De hierboven genoemde Java-balgen met een vleugellengte van 210 en 221 mm behooren zonder twijfel tot de vorm *scutulata*, waarop de grootere hoeveelheid wit op de onderdeelen eveneens wijst. Bartels & Stresemann's opgave in het hierboven genoemde Syst. Overzicht is dus juist en Siebers en Kuroda hebben ongelijk door de trekvogel als behorend tot de ondersoort *malaccensis* te beschouwen.

Ninox scutulata malaccensis wordt als broedvogel genoemd voor het Mal. Schiereiland, o.a. Perak (vide Edgar: Bull. Raffles Mus., No. 8, December 1933, p. 129), zoodat het niet zoo heel erg behoeft te verwonderen dat deze vorm ook op Sumatra als zoodanig voorkomt.

De ondersoort *scutulata* broedt volgens Rensch (Mitt. Zoöl. Museum, Berlin, 17, 1931, p. 521) in China, Japan en Rioe-Kioe-Eilanden en migreert 's winters naar Achter-Indië en de Mal. Archipel, Oostelijk tot de Philippijnen, Celebes, Boeroe, Kalao en Flores.

Als verschilpunt tusschen *scutulata* aan de eene en *javanensis* en *malaccensis* aan de andere zijde zouden wij bovendien nog willen wijzen op de meer het karakter van grove lengte-streepen dragende donkere teekening op de onderdeelen van *scutulata* en het verschil in staart-lengte. Bij de Museum-stukken van *scutulata* vinden wij gemiddeld (3 ♀ ♀): 127.5 mm, bij *malaccensis* (4 ♂ ♀): 114 mm en bij *javanensis* (9 ♂ ♀): 112 mm. Ook op dit punt wijkt *scutulata* dus belangrijk van de beide andere ondersoorten af.

Kuroda geeft als maten van de door hem in zijn „Birds of the Island of Java” genoemde *Ninox scutulata malaccensis* (♀): 192 mm voor de vleugel en 104.5 mm voor de staart en Gurney citeerend resp.: 198 en 106.5 mm. De eerste vogel zou afkomstig zijn van Malakka en de tweede van Java. Wat betreft de vleugellengte komen deze beide exemplaren wel ongeveer overeen met „onze” *malaccensis*-maten, maar de staarten zijn bijna een cm korter dan de door ons gemeten balgen. Vergeleken bij *javanensis* en de trekker *scutulata*, de beide op Java levende vogels dus, wijken Kuroda's vogels zoowel in de lengte der vleugels als in die van de staart belangrijk af, zoodat het zeker de moeite waard lijkt deze balgen nog eens aan een nader onderzoek te onderwerpen, vooral het van Java afkomstige stuk.

Zooals Siebers reeds opmerkte (Treubia 7, p. 250) komt *malaccensis* op de onderdeelen ongeveer overeen met de Java-vorm *javanensis*, echter schijnt dit nogal te kunnen variëren, want een in Januari 1939 in Tapanoeli (Sumatra) verzameld stuk (♂) is, door het geringe wit op de onderdeelen, belangrijk donkerder dan de in het museum aanwezige balgen van *javanensis* en *malaccensis*, hetgeen eveneens gezegd kan worden van de bovendeelen, die echter ook volgens BODEN KLOSS (Treubia, 13, p. 316) bij de verschillende individuen nogal kunnen variëren. De vleugellengte van dezen vogel bedraagt 191 mm (met „platgedrukte” pennen), de staart meet 113 mm. Hoewel wij deze balg voorloopig als *malaccensis* determineerden, gelijkt ook een nadere studie aan de hand van meer materiaal van dit exemplaar wel de moeite waard.

Tenslotte nog iets inzake twee in de Museum-collectie aanwezige balgen van *Ninox scutulata*, afkomstig van Boeroe en Noord-Celebes. Siebers noemt het Boeroe-exemplaar in zijn Fauna Buruana (?) *Ninox scutulata japonica*. De

Celebes-balg wijkt in kleur niet onbelangrijk af van de Boeroe-vogel, de algemeene tint is lichter. De donkere teekening op de onderdeelen heeft bij eerstgenoemd exemplaar meer een sepia tint in plaats van bruin tot gebrande sienna zooals bij de Boeroe-balg, terwijl het wit „vuiler” is getint. De onderstaart is minder helder geband bij de Celebes-vogel. Ook de bovendeelen zijn meer sepia getint met een grijsachtig „waas”; bij de Boeroe-balg bevindt zich ook in de veeren der bovendeelen, vooral op de vleugelpennen, meer bruin of gebrande sienna en is de staart iets intensiever geband. Beide vogels hebben een vleugellengte van resp. 207 en 213 (in natuurlijke stand gemeten) en een staartlengte van 117 en 120 mm. Rensch (l.c.) echter beschouwt *japonica* als synoniem van *scutulata* en brengt Siebers' Boeroe-stuk als *Ninox scutulata scutulata* op. De vleugellengte valt inderdaad goed in de „*scutulata*-klasse”, maar de staart is aanzienlijk korter en bovendien wijken deze beide huidjes ook in kleur aanzienlijk af van de drie door ons geziene *scutulata*-balgen. Het wit der onderdeelen is bij de Boeroe- en Celebes-vogels minder helder en de bovendeelen en vleugels zijn aanzienlijk lichter, hetgeen vooral duidelijk tot uiting komt op de bovenkop, terwijl ook het „gezicht” veel lichter is dan bij *Ninox scutulata scutulata* het geval is. Deze beide van zeer verschillende localiteiten komende balgen zijn dan ook direct van de drie Java *scutulata*-exx. te herkennen, zoodat ons, afgaande op het — weliswaar geringe — vergelijkings-materiaal in Buitenzorg's Museum, Rensch' uitspraak wel aanvechtbaar lijkt.

Siebers had het vermoedelijk wel bij het rechte eind toen hij schreef: „Die Rassen von *Ninox scutulata* sind noch nicht einwandfrei festgestellt”..... Bij het schrijven van bovenstaande aantekeningen hadden wij helaas niet de beschikking over de in 1924 en 1928 door Stresemann gepubliceerde artikels over deze uil (Orn. Monatsberichte, 32, p. 111 en 36, p. 54), maar daar bijna alle hierboven aangehaalde literatuur na deze publicaties verscheen, zijn wij van meening, dat het door Stresemann geschrevene de kwestie op de hierboven door ons behandelde punten niet anders maakt.

Buitenzorg, October 1944.

Iets over de verschilpunten tusschen de beide van *Arachnothera robusta* bekende ondersoorten van Java en Sumatra

DOOR

A. HOOGERWERF

(Zoölogisch museum, Buitenzorg)

In hun „Systematische Uebersicht der bisher von Java nachgewiesenen Vögel” (Treubia, 11, 1929, p. 142) wordt door Bartels en Stresemann naast *Arachnothera robusta armata* S. Müll. met een vraagteken *Arachnothera robusta* subsp. genoemd, waarbij de volgende aantekening wordt geplaatst:

„Im Museum zu Leiden befindet sich ein von Vorderman gesammeltes als „*robusta*” bezeichnetes Exemplar mit Fundortsangabe Wonosalem (O.-Java), welches tatsächlich mit der Nominatform übereinzustimmen scheint. Fernere Untersuchungen müssen darüber entscheiden ob es sich hier nicht um einen Etiquettierungsfehler handelt. Bart.”